
**Esparru-dokumentua, Eusko
Jaurlaritzarena, modu
partekatuan bideratzeko
errefuxiatuek Europako mugetan
bizi duten krisi humanitarioari
ematen zaion erantzun soziala,
politikoa, erakundeartekoa
eta sailartekoa**

2017ko azaroa

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA

ENPLEGUKO ETA GIZARTE
POLITIKETAKO SAILA

PRESIDENCIA

DEPARTAMENTO DE EMPLEO
Y POLÍTICAS SOCIALES

Atarikoa

I. Lehentasuna

Giza eskubideen ikuspuntutik, ez da erraza larritasunaren eta lehentasunen behin betiko eskala ezartzea bidegabekeria-egoera ezberdinen artean. Askotan, milaka kilometrora gertatzen diren berdintasun-gabeziek komunikabideak eta gizarteak hunki ditzakete, baina gerta liteke metro gutxira gertatzen ari den larritasun-egoera izugarria ez atzematea.

Distanzia geografikoari dagokionez, gerratik edo pobreziatik ihesean doazenek Mediterraneoan jasaten duten krisi humanitarioa ez dago ez oso hurbil, ez oso urrun. Alabaina, egia esan, larritasun objektiboa eta lehentasun berezia ematen dion osagai-sorta bat biltzen du krisi horrek. Nazioarteko babesaren bila beren herrialdeetatik ihes egiten dutenek gizakiaren bizitzarako eta iraupenerako oso gogorrek diren kolpeak gaineratzen dizkiote beren bizipenari.

Pertsona horietako gehienek gerraren erasoak jasan dituzte, seguru asko senideak edo hurbileko adiskideak galdu dituzte, familiak banandu zaizkie, etxea eta ondasun gehienak galdu dituzte askotan, eta, beste hainbatetan, premia gorriaren, gosearen eta abarren muturreko aldea ezagutu dute.

Orain, ezerezaren erdian daude; sarri, gaizkiletzat hartu dituzte mugetan. Atzerantz begiratzen dutenean, ez daukate jasotzeko ezer, eta, aurrerantz begiratzen dutenean, ez dute itxaropenik. Ezaugarri komun bat dute: beren gorputzak eta ondasun urriek okupatzen duten metro karratu horretan dago beren bizitza osoa. Aurre egin diote gerraren eta indarkeriaren bidegabekeriari; aurre egin diote, eskubiderik gabe aurre egin ere, egoera legal baten bidegabekeriari, eta aurre egiten diote bazterketaren, pobrezia- eta xenofobiaren mehatxuari.

Gure etxetik oso hurbil, beharbada, erantzunik jasotzen ez duten bidegabekeria larriak gertatzen ari dira oraintxe bertan, baina egoera gutxiak biltzen dute errefuxiatuek jasaten duten adina bidegabekeria-alderdi. Kasu gutxi batzuetan, irmotasun handiagok eska daiteke elkartasuna. Egoera egonkorretan bizi diren gizarteetako kontzientziei egiten zaie eskaera hori. Elkartasunerako eta giza eskubideetarako erronka estrategikoa dugu parez pare. Erantzutea ezinbestekoa da.

II. Europaren erantzuna

Europar Batasunean eta estatuetako gobernuetan dago krisi honetatik datozen eta nazioarteko babesa eskatzen duten pertsonak birkokatze eta birlekuratzeko kudeaketaren eskumena. Premia humanitarioa egon arren, krisia sortu eta lehenengo bi urteetan eman den erantzuna zinez etsigarria izan da. Datuak horren adierazle garbiak dira.

Europar Batasunak 182.504 pertsona hartzeko konpromisoa bereganatu zuen, batzuk birkokatuz (Grezia-tik eta Italiatik etorri eta nazioarteko babesa eskatzen dutenak) eta beste batzuk birlekuratuz (EBtik kanpo –Turkiatik eta Libanotik, batez ere– etorritako asilo-eskatzaileak). 2017ko ekainerako, Europako mugetan harrapatuta zeuden 37.288 pertsona bakarrik hartu zituzten. Bestalde, 2016an bakarrik, gerratik eta miseriatik ihesi Mediterraneoan 5.000 pertsona hil zirela uste da, eta 2017ko lehenengo hiruhilekoan 1.800 baino gehiago hil dira jada.

Espainiako Gobernuak 17.337 pertsona hartzeko konpromisoa hartu zuen. 2017ko maiatzetako, krisia kudeatzen bi urte eman ondoren, 1.304 pertsona hartu zituzten. Euskadin,aldi horretan, 307 leku sortu ditugu, zeintzuetatik 450 pertsona igaro diren nazioarteko babesa eskatuz. Hala ere, horietatik 46 bakarrik etorri dira birkokatuta edo birlekuratuta. Euskadiko gainerako plazak munduko beste toki batzuetatik heldutako pertsonak hartzeko erabili dira; Espainiako estatura beren kabuz iritsi eta nazioarteko babesa eskatu dutenak hartzeko, hain zuzen ere.

III. Erantzuteko beharra

Egoeraren larritasunak, horren lehentasunak eta Europak eman duen erantzun eskasaren datu adierazgarriek puntu batean egiten dute bat: erantzun efizientea eman behar da. Lehenik eta behin, errefuxiatuen dramari erantzun egokia emate aldera, erantzun horri benetan heltzeko, drama horren konplexutasuna airtortu behar da.

Krisi horri lotutako kausen, ondorioen eta konponbideen efektu poliedriko eta aldeaniztuna da lehenengo oztopoa. Eragina era askotakoa delako adierazgarri gisa daukagu hartu beharreko erabakiak ezin dituztela erakunde batek edo bik hartu, baizik eta hainbat eta hainbat sektore- edo lurralde-mailako agintze-instantziak, zeinek erabaki-ahalmen partziala duten baina, aldi berean, konponbide-prozesuan eragiteko botere itzela duten orokorrean.

Hori dela-eta, hasteko ezinbestekoa da onartzea nahitaezkoa dela elkarlan aldeaniztun aktiboa egotea. Norberekerian oinarritutako interesen aurretik guztien ongian oinarritutako elkartasuna lehenetsi behar dugu. Elkartasun partekatua, baina segurtasuna eta zuhurtzia ahaztu gabe, jakina. Borondateak, elkarreki-konfiantza eta lankidetzatza bilduko dituen giroa sortu behar da ezinbestean.

Testuinguru hori sortzeko, erantzukizun atalen bat duen erakunde bakoitzak egin dezake bere ekarpena, bai elkartasuna erakusteko, baina baita nazioarteko zuzenbidearekiko eta giza eskubideekiko konpromisoa delako ere. Guztioi ezar dakiguke hori: Europar Batasunari edo estatuko gobernuei, gobernu autonomikoei, udalei, alkateei, funtzionarioei, GKEei edo herritarrei.

IV. Euskadiren ekarpena

Eusko Jaurlaritzak ere, bere eskumenak eta ahalmenak baliatuta, elkartze-espíritu horrekin bat egin nahi du, lau lankidetzatza-esparrutan jardunda: Espainiako Gobernuarekin eta Europako erakundeekin; foru- eta toki-erakundeekin; Espainiako gobernuaren harrera-programak kudeatzen dituzten erakundeekin eta boluntarioekin eta gizarte zibil antolatuekin.

Eskumen-esparruak baldintzatzen du abiapuntua bera. Espainiako estatua iristen diren eta nazioarteko babesa eskatzen duten pertsonak birkokatze eta horiei lehenengo harrera egiteko orduan, Eusko Jaurlaritzak ez dauka ahalik zuzenean esku hartzeko. Nazioarteko babesa nahi duten pertsonak estatuaren lurraldean egon arte eta autonomia-erkidego batera edo bestera eramaten dituzten arte, Europar Batasunaren eta estatuaren esku daude erabakiak eta kudeaketa; gure kasuan, Espainiako Gobernuaren esku. Herreran hartutako pertsonak gure lurraldean daudenean hasten dira Euskadiko erakundeak eta entitateak jarduteko tartea edukitzen.

Guztia ez dago gure esku; hala ere, gure esku dagoen guztian, edota Euskadiko erakundeen eta gizarte zibilaren elkarrekin gaitasunen, eskumenean eta nahiaren mende egon daitekeen guztian, egoera horri erantzun osoa eta eraginkorra emateko konpromiso partekatua dago. Hain zuzen ere, horixe lortzeko lan-esparru koordinatua eta partekatua zehazten laguntzea da dokumentu honen xedea.

Guztia gure esku ez egoteak ez du esan nahi errealitatearen ikuspegi etsia onartu behar dugunik, ezta tesi konformistari onartu behar dugunik ere, ontzat ematen duenik ez dagoela egungo erantzuna ez den bestelako erantzunik. Eusko Jaurlaritzak uste osoa dauka aukera zabala dagoela eta ematen ari den erantzuna hobetzeko tarte handia dagoela.

Nazioarteko eremuan izateko eta ahotsa edukitzeko hainbat modu daude. Giza eskubideen eta elkartasunaren arloan proposamenak eginez eta konpromiso zehatzak hartuz errealitatean aurrerapausoak emanda eragiten saiatzea da horietako bat. Gure kasuan, humanismoaren eta europazaletasunaren balioekiko konfiantza sendoan oinarritutako ekarpen eraikitzailea egin nahi du Eusko Jaurlaritzak, apaltasun osoz, baina baita erabakitazunez ere.

Lehen zatia

Oinarriak

1. Bi zutabe

Bi zutabek eusten diote lan-esparru partekatu eta koordinatu horri: konpromiso etikoak eta arauzko konpromisoak. Lehenengoa hautazkoa da, eta bigarrenak betebeharra dakar. Alabaina, txanpon berberaren bi aldeak dira horiek, eta erabakitasun bera irudikatzen dute.

1.1. Konpromiso etikoa

Arlo honetan, beste edozeinetan bezalaxe, politika baten ala beste baten alde egiteak zuzeneko lotura dauka politika hori oinarritzen duen etikarekin. Nazioarteko babesa eskatzen duten pertsonak hartzeko politika giza eskubideen balio gorenari lotzen ez bazaio, beste oinarri batzuei lotzen zaie; hots, argi eta garbi adierazita egon ala ez egon, beste balio batzuen nagusitasunarekin bat egiten duten oinarriei lotzen zaie. Lehentasunezko eduki etikoa daukaten bi binomiorekin eta oinarritzko printzipio batekin dago lotuta Eusko Jauriaritzak iradokitzen duen lan-esparru partekatua. Errefuxiatuek jasaten duten krisi humanitariari erantzun solidarioa emateko aukera oinarritzen dute hiru oinarri kontzeptual horiek.

1.1.1. Binomioa: pertsonen duintasuna eta giza eskubideak

Pertsonen duintasunaren ideia formulazioa, kontzeptualizazioa eta edukia dira, seguru asko, gizakiaren historian egin den eraikuntzarik garrantzitsuena. Hori dela-eta, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsaleko lehen oinarria da pertsonen duintasuna, eta sarreraren lehen paragrafoan zein lehen artikuluan dago jasota: “Gizaki guztiak jaiotzen dira aske eta berdin duintasunari dagokionez...”.

Pertsonen duintasunak esan nahi du pertsona bakoitza berezia dela, baliabide baten orde zede bat delako. Xede bat da nork bere garapen osoa izateko aukera baliatu ahal duelako, bere kontzientziari jarraituz eta horretarako eskubidea baliatuta. Pertsonen duintasunaren ikusmolde horrek, hain zuzen ere, pertsona guztien oinarritzko eskubideak errespetatzea eskatzen du.

Pertsonen duintasunak esan nahi du pertsona bakoitza gehiago dela beraren edozein murriztapen baino; berari atxiki dakiokkeen edozein etiketa baino gehiago; eta berari lotutako edozein inguruabar, emozio edo arazo baino gehiago. Errespetatu eta sustatu behar den giza duintasuna dauka errefuxiatu bakoitzak.

Giza eskubideak pertsonen duintasunaren esanahian oinarritzen dira. Edozein diskriminaziotan edo tratu bidegabetan, etniari, erlijioari, politikari, generoari, gizarteari, klaseari edo jatorriari lotutako etiketa bat jartzen da pertsonen duintasunaren gainetik. Etiketatik, arrazoimenaren eta gizatasunaren gainetik jartzen dira aurreiritzia, ezjakintasuna eta oldarkortasuna.

Edozein pertsonaren etiketa baino askoz ere garrantzitsuagoa da pertsona horren duintasuna. Hori dela-eta, pertsona horrek berdintasunean eta justizian oinarritutako tratua merezi du, eta haren giza eskubideak errespetatuz adierazten da hori. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala premisa horren azalpen arautua da, eta 30 artikulutan adierazita dago. Munduaren historian nazioek eta herriek lortu duten akordiorik garrantzitsuena da hori. Pertsonak beren errealizazioa beren kabuz egin ahal izateko oinarritzko baldintzak definitzen ditu.

Justizia, bakea, askatasuna eta bizikidetzak, neurri handi batean, gobernuen eta pertsona guztien konpromisoaren, errespetuaren eta giza eskubideen defentsaren eta sustapenaren mende daude. Pertsonen duintasunak eta giza eskubideek osatzen duten binomioak ezinbesteko edukia biltzen du ulertu ahal izateko nondik oinarritu daitekeen elkartasunaren aldeko hautua, errefuxiatuei dagokienez.

1.1.2. Binomioa: enpatia eta elkartasuna

Gizakiok enpatikoak izateko gaitasuna daukagu. Gaitasun horrek elkartasunez jokatzeko aukera ematen digu. Elkartasuna aukerazko eta borondatezko erabakia da. Enpatikoa izateko gaitasuna eta elkartasunarekiko konpromisoa pertsonen ezaugarri espezifikoak eta unibertsalak dira. Are gehiago, gizakiok enpatia eta elkartasuna bereizgarri ditugula esan daiteke.

Enpatia beste pertsona baten lekuan jartzeko eta beste pertsona hori zaintzeko eta beraren egoera zailaz, justiziarik ezaz edo sufrimenduaz kezkatzeko gaitasuna da. Beste pertsona baten sufrimenduaz kezkatzeko gaitasuna dugunean, eta horrek zerbait egitera behartzen gaituenean, enpatia elkartasun bihurtzen da. Giza eskubideen balioa ulertzea ahalbidetzen duen esperientzia da enpatia.

Enpatikoak izateko gaitasuna handiagoa da beste pertsona batzuei hurbiltzeko sentiberatasuna lantzen duen gizartean, pertsona horiek urrun edo hurbil egonda ere. Izan ere, bestea eta besteak kontuan hartzen dituen bizikidetzeta-kultura horrexek definitzen ditu enpatiaren aldeko hautuak. Bere baitako ate-leihoak kanpora zabalik dituen eta barruan zein kanpoan elkartasuna erakusteko gaitasuna duen gizartea definitzen du.

Enpatikoak izateko eta elkartasuna adierazteko gaitasunak zibilizatzen gaitu. Enpatiarik eta elkartasunik gabe, mundua norberekoikeriaren bultzaden mende egongo litzateke. Mundu-mailan edo gure herrian bertan, bizikidetzeta bidezkoagoa lortzeko behar den oinarrizko oreka lortuko bada, pertsonak, erakundeak eta herrialdeak beren baitako ate-leihoak zabaldu, eta barneko zein kanpoko elkartasuna adierazteko gai izan behar dute; horixe da, hain zuzen, pertsonen, erakundeen eta herrialdeen gainean behar dugun kontzepzio politikoa.

Enpatiak eta elkartasunak osatzen duten binomioak funtsezko edukia biltzen du mundua ulertzeko eta errealitatea hobetzen eta eraldatzen laguntzeko. Oinarrizko edukia da hori elkartasunaren aldeko hautuak islatzen duen agindu etikoa ulertzeko, errefuxiatuek merezi dituzten erantzunei dagokienez. Gogora dadila, zentzu horretan, etika unibertsalaren urrezko araua: *“tratatu itzazu besteak zu tratatzea nahiko zenukeen bezala”*.

1.1.3. Hautatzeko ahalean islatzen da erantzukizun-printzipioa

Elkartasuna hautua da. Axolagabetasunaren, norberekoikeriaren eta justiziarik ezaren alde egin dezakegu, edo sentsibilitatearen, enpatiaren eta elkartasunaren alde egin. Errefuxiatuek jasaten duten krisi humanitarioan ere, elkartasunarekiko konpromisoa hautua da. Hautu politiko, pertsonal eta kolektiboa da, eta, bizikidetzaren ikuspegitik begiratuta, oinarrizko tentsioa da hori.

Aukeratzeko gaitasuna dugu. Kontzienteki aukera dezakegu. Pertsonak elkartasuna aukera dezakegu; hor dago gaiaren muina. Azken finean, erabaki bat da. Gizakiok hainbat aukeraren artean kontzienteki hautatzeko gaitasuna daukagu. Ahal horrekin, jokoan jartzen da erantzukizun etikoa printzipioa.

Justiziarik eta berdintasunik eza, diskriminazioa, indarkeria eta biktimen aurreko axolagabetasuna ez dira soilik zoritxarraren ondorioak. Bidegabeko egiturak eta egoera horiei emandako erantzunak, neurri handi batean, pertsonen arrazoibideen eta erabakien bidez eraikitzen dira. Pertsonok, elkar-teenk eta erakundeak hartzen ditugun erabakiak dira.

Eta, gauzak zer diren, pasibotasunean edo bidegabeko zein berdintasunik gabeko errealitateetan parte hartzeko justifikazio ohikoena hauxe izaten da: «*ez neukan beste aukerarik*», edo «*ez zegoen beste aukerarik*». Horrelakoetan, lehenengo pertsonan ukatzen da erantzukizun-printzipioa. Baina justiziarekin, berdintasunarekin, giza eskubideekin eta edozein indarkeria edo diskriminazio motaren biktimekin konpromisoa hartzeko oinarria hauxe da, hain zuzen ere: «*aukeratu ahal dugu*», «*badago beste aukera bat*». Hau da, lehenengo pertsonan baieztatu daiteke erantzukizun-printzipioa.

Gizakiok, pertsonok, elkar-teenk edo erakundeak aukeratzeko ahalmena daukagu: gutako bakoitzak. Ahalmen hori pertsonen gaitasun benetakoena, bereziena eta unibertsalena da. Pertsona guztiok daukagu giza duintasuna, eta enpatia adierazi ahal dugu, kontzienteki aukeratu ahal dugulako. Aukera mota horiek gure esku daude, gure bizitzako edozein inguruabarretan. Zoritxarrak, inertziak edo ezintasunak ez dute den-dena hartzen. Gure kontzientziak aukeratzeko gaitasuna eta ahalmena ematen dizkigu. Aukera bakoitzean mundu bidezkoagoa eta bizigarriagoa marrazten ari gara une oro; edo, kontrakoa, justiziarik gabeko mundu zakarra.

Giza gaitasun horren gaineko kontzientzia eta pertsonalizazioa sustatzeak hautatzeko gaitasunari dei egitea dakar. Guztia ez dago gure esku, baina gure esku dagoen horren guztiaren artean hauta dezakegu. Ahal horrekin, jokoan jartzen da erantzukizun etikoa printzipioa. Errefuxiatuek bizi duten krisi humanitarioari erantzuteko politiketan, jokoan jartzen dira pertsonak, elkar-teenk eta erakundeak hautatzeko dituzten gaitasuna eta ahala. Gaurko errealitatea ez da egon daitekeen aukera bakarra.

1.2. Nazioarteko zuzenbidearen betebeharra

Nazioarteko babesa eskatzen duten pertsonentzako erantzun egokia taxutzeko beharra ez da hautu kontua bakarrik, non konpromiso solidarioaren eta hain solidarioa ez denaren artean hau-

ta daitekeen. Izan ere, giza eskubideen nazioarteko zuzenbidean eta Europako zuzenbidean arauz ezarritako betebeharra da, nahitaez bete behar dena. Arauzko esparrua ugaria da, eta oparoa, erreferentzietan. Dokumentu honetan, oinarritzko lau erreferentziak nabarmenduko dira, goreneko balio hierarkikotik begiratuta.

1.2.1. Nazio Batuen esparruan

·Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala (Iturria: NB)

Historian mugarrria izan zen Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala. Munduko herrialde guztietako ordezkariak egin zuten, eta Nazio Batuen Biltzar Nagusian aldarrikatu zuten, Parisen, 1948ko abenduaren 10ean, 217 A (III) Ebazpenean. Herri eta nazio guztiek ideal bateratua edukitzea izan zen xedea. Adierazpenak lehen aldiz ezarri zuen zeintzuk ziren mundu osoan babestu beharreko oinarritzko giza eskubideak.

Adierazpenaren barruan, nazioartean aitortutako funtsezko eskubidea da asilo-eskubidea, eta edozein pertsonak goza dezake, bere jatorrizko herrialdetik kanpo, jazarpen politikoa gertatuz gero. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren 14. artikulua funtsezko eskubide hau aitortzen du:

“-Jazarpena gertatuz gero, pertsona orok dauka asiloa bilatu eta horretaz gozatzeko eskubidea, edozein herrialdetan.

-Eskubide hori ezingo da eskatu benetan ohiko delituengatik edo Nazio Batuen helburuen eta printzipioen aurkako ekintzengatik sortutako egintza judizial baten kontra.”

·Errefuxiatuen Estatutuari buruzko Konbentzioa, 1951koa (Iturria: UNHCR)

Nazio Batuen biltzar berezi batean onartu zen Errefuxiatuen Estatutuari buruzko Konbentzioa, 1951ko uztailaren 28an. Genevako Konbentzioa ere esaten zaio, eta errefuxiatuen nazioarteko babesaren sortzailea da. Horren edukiak zehazten du nor den errefuxiatua, errefuxiatuei dagozkien eskubideak ezartzen ditu, eta estatuen betebeharrak zehazten.

Hasiera batean, irismen mugatua izan zuen, Bigarren Mundu Gerraren osteko errefuxiatu europarrak babestera bideratu baitzen. Dena dela, Errefuxiatuen Estatutuaren protokoloak, 1967koak, mugaketa geografiko hori aldatu zuen. Danimarka izan zen ituna berretsi zuen lehenengo estatua, 1952ko abenduaren 4an, eta, gaur, 147k sinatu dituzte bai konbentzioa, bai protokoloa. Konbentzioaren arabera, honela definitzen da errefuxiatua:

“Konbentzio honen xedeetarako, arrazarengatik, erlijioarengatik, nazionalitatearengatik, gizarte-talde jakin bateko kidea izateagatik edo arrazoi politikoengatik jazarpena jasotzen duelako uste oinarrituen ondorioz bere nazionalitatearen herrialdetik kanpo dagoen eta herrialde horretako babesari heldu ezin dion edo, beldurra dela-eta, heldu nahi ez dion pertsona orori ezarriko zaio “errefuxiatu” terminoa, edo, bestela, nazionalitateari eduki gabe, gertaera horien ondorioz lehen ohiko bizilekua zuen herrialdetik kanpo egonda herrialde horretara itzuli ezin daitekeen edo, beldurra dela-eta, itzuli nahi ez duen pertsona orori (...).”

“Non refoulement” printzipioa da konbentzian jasotzen den printzipio garrantzitsuenetakoa bat. 33.1. artikuluan dago ezarrita, eta, horren arabera:

“Estatu kontratatzaile batek ere ezingo du errefuxiatu bat lurraldeen mugetan jarri, inola ere ez, ez kanporatuta ez itzularazita, arrazarengatik, erlijioarengatik, nazionalitatearengatik, gizarte-talde jakin bateko kidea izateagatik edo arrazoi politikoengatik haren bizitza edo askatasuna arriskuan egongo bada”.

Hala, konbentzioari atxiki zaion herrialde batek ere ezingo dio uko egin errefuxiatuak hartzeari, eta ezingo ditu jatorrizko herrialdera itzularazi, haien bizitza arriskuan jartzea badakar horrek.

Bada, herrialde hartzaileko herritarrek dituzten eskubide berberak eduki behar dituzte errefuxiatuek, haien errefuxiatu-estatusa salbuespenezko egoera batek eragin duenean. Era berean, errefuxiatuek nazioarteko babesaren protokoloari heltzen diotenean dauzkaten betebeharrak ezartzen ditu konbentziona; funtsean, herrialde bakoitzeko legeak, kodeak eta bizikidetzara-errespetatzean laburbiltzen dira betebeharrak horiek.

1.2.2. Europar Batasunaren esparruan

·Europar Batasunaren Oinarrizko Eskubideen Gutuna (Iturria: Europar Batasuna)

2007an aldarrikatu zen Europar Batasunaren Oinarrizko Eskubideen Gutuna, eta 2009ko abenduaren 1ean jarri zen indarrean. Asilo-eskubidea bermatzen du horrek ere. Honako hau dio, hitzez hitz, 18. artikulua:

“Asilo-eskubidea bermatzen da, 1951ko uztailaren 28ko Genevako Konbentzioaren eta 1967ko urtarrilaren 31ko Errefuxiatuen Estatutuari buruzko Protokoloaren arauekin eta Europar Batasuna sortzen duen itunarekin bat eginez”.

Asilo-eskubideak, bai Nazio Batuetan, bai Europar Batasunean, ikus daitekeen bezalaxe, isla argi eta fidagarria dauka aldarrikapen eta berrespen arautzailean. Eskubide horrek errealitate bakoitzean irudikapen zehatza topatu behar izaten duenean sortzen da arazoa. Balio dezala zailtasun horren adibide gisa Dublingo Erregelamenduari egindako aipamen honek:

·Dublingo Erregelamendua (Iturria: UNHCR) eta EB-Turkia Ituna

2003an egin zen erregelamendu hori, eta xede hau dauka: asilo-eskaera aztertzeke ardua zein estatuk duen zehaztea –normalean, eskatzailea EBra lehen aldiz sartzean zapaltzen duen lehenengo herrialdea izaten da arduraduna– eta eskaera guztiek estatu kide batean bidezko ebaluazioa jasoko dutela ziurtatzea.

EBko estatuetan asiloari buruzko legeak eta prozedurak estandar komun berberetan oinarritu behar diren neurrian, erregelamendu horrek segurutzat jo zuen asilo-eskatzaileek antzeko babes-mailerik goza lezaketela horietan guztietan.

Haatik, kontua da legeak eta prozedurak nabarmen aldatzen direla herrialde batzuetatik besteetara, eta modu ezberdinean tratatzea dakarrela horrek. 2008ko ebaluazioan, hauxe jaso zuen Europako Parlamentuak: harmonizaziorik egon ezean, “Dublingo sistemak bidegabekia izaten jarraituko du bai asilo-eskatzaileentzat, bai estatu kide batzuentzat”.

Sistema horrek areagotu egiten du kanpo-mugak dituzten EBko eskualdeen gaineko presioa, eta izugarri asaldatzen ditu Europara babes-bila doazenen bizitzak. 2015ean irekitako krisi humanitarioak handitu egin ditu arazo horiek. Horren erakusgarri argia da 2016ko martxoaren 20an indarrean jarri zen EB-Turkia Itun eztabaidagarria. EBko estatuen babesa jaso du itun horrek, baina nazioarteko erakundeek, gobernu autonomikoen edo tokiko gobernuen eta GKEen erantzun oso kritikoa eduki du.

Laburtuz, Turkiatik irla grekoetara igarotzen diren migratzaile irregularrak berri guztiak Turkiara itzularaziko direla esan nahi du akordio horrek. Siriarren kasuan, Turkiara itzularazten den siriar bakoitzeko, EBn birkokatuko da Turkiatik datorren beste siriar bat. Ordain gisara, turkiarrentzako bisak liberalizatzeko ibilbide-orrria aktibatuko dute EBko estatuak, eta Turkian errefuxiatutako pertsonentzako mekanismoaren arabera esleitutako 3.000 milioi euroak ordaintzeko prozesua azkartuko du EBk. Azkenik, atxikitze-prozesua azkartzeko konpromisoa baieztatu dute EBk eta Turkiak.

2. Aurreko Legegintzaldiko dekalogoia

Aurreko Legegintzaldian, krisi humanitario honetan lehenengo uneetan, jarduteko esparrua zehazten zuen dekalogoia egin zuen Eusko Jaurlaritzak. Ongi irudikatzen eta laburtzen du arazo horrek merezi duen erantzunari dagokionez eduki nahi den espiritua.

·Errefuxiatuen krisiari zorrotasun etikoz eta pragmatikoz aurre egiteko dekalogoia

Errefuxiatuen krisia europarren kontzientzia astintzen ari da. Une honetan, modu desordenatuan eta bulkadaka ari dira metatzen egunero iristen zaizkigun irudiek sorrarazten diguten betekizunarekin bat egingo duen erantzuna emateko nahiak, asmoak, exijentziak, aldarrikapenak, zalantzak, proposamenak eta baliabideak.

Testuinguru horretan, gizakiaren elkartasunerako xederik gorenak antzeman ditzakegu, zerbait egiteko exijentziarik beharrezkoenekin eta zehatzeneekin batera. Krisi horretan, gizalegezko printzipioa bezain garrantzitsua da zorrotasun praktikoa.

Irismen historikoa duten bidegurutze mota horietan, oinarri batzuk ezarri beharra dago, printzipio etiko sendoen egiazkotasuna eta bideragarritasunerako irizpide praktikoa konbinatzen dituen. Helburu hori lortzeko egin da ondorengo katalogo hau.

A. BETEBEHARRA. Egin behar duguna. Zergatiak

1. Gizatasun-printzipioa. *Elkartasuna gizakiaren betebeharra da; gizatasunezko betebeharra, hain zuzen ere. Horrek esan nahi du muturreko sufrimendu, behartasun edo larrialdi egoeran daudenei lagundu behar diegula.*

2. Erantzukizun-printzipioa *Giza duintasuna eta giza eskubideak defendatzeko erantzukizuna hartu behar dugu gure gain, norberarena zein partekatua. Horrez gain, beharrezkoak dira erantzukizun horrek dakartzan konpromiso instituzional, politiko eta soziala.*

3. Legezatasun-printzipioa. *Testuinguru horretan, honako hauek errespetatu behar ditugu bereziki: 1951ko Genevako Konbentzioa, Giza Eskubideen Aldarrikapenaren 14. artikulua eta Europar Batasunaren Oinarrizko Eskubideen Gutunaren 18. artikulua.*

B. NAHI IZATEA. Egin nahi duguna. Zertarako egin nahi dugun

4. Seriotasuna. *Seriotasunez, neurritz eta diskrezioz jokatu nahi dugu. Drama hau eta bere biktimak modu demagogiko, sentsazionalista, propagandistiko, alderdikoi edo paternalistan erabiltzearen aurka gaude.*

5. Zorrotasuna. *Zorrotasunez lagundu nahi dugu, eta, horretarako, irtenbide azkar, eraginkor, bideragarri eta iraunkorrak bilatu behar ditugu, epe ertain zein luzerako iraungo duten erantzunak behar direla ahaztu gabe.*

6. Osotasuna. *Ondorioak eta kausak landu nahi ditugu. Hemen laguntza eskaintzea eta tokian bertan esku hartzea proiektu zehatzekin, beste eragile batzuekin batera, egoera honen kausak gainditzeko.*

C. AHAL IZATEA Egin dezakeguna. Nola egin dezakegun

7. Elkarrekikotasuna. *Gu edo gure herria momentu honetan errefuxiatu siriarrak edo eritrearrak bizi duten egoeran egongo bagina guri laguntzea gustatuko litzaigukeen moduan lagun genezake guk.*

8. Koordinazioa. *Administrazio publikoaren maila guztietan instituzioak haien artean ahalik eta gehien koordinatzen lagun dezakegu, tokiko instituzioetatik hasi eta nazioarteko instituzioetaraino. Horrez gain, gobernuz kanpoko erakundeekiko sinergia eta lankidetzeta estua bultzatu genitzake.*

9. Antolaketa. *Antolaketan zentratu gaitezke eta horrek errefuxiatuak behar bezala hartzeko beharrezkoak diren baliabide eragileak eta laguntzarako direnak aurreratzea, prestatzea eta eskura jartzea esan nahi du.*

D. EGITEA. Egingo duguna. Zer den egingo dugun hori

10. Konpromisoa. Lehenik, krisi honek planteatutako erronka etiko, humanitario eta demokratikoari erantzuteko beharrezkoak izango liratekeen baliabideak aurreikusiko ditugu. Bigarrenik, elkartasunez eta modu antolatuan hartuko ditugu Euskadira heltzen diren errefuxiatu guztiak. Hirugarrenik, errefuxiatuen eskubide eta betebeharren integrazioa sustatuko dugu, berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren printzipioa oinarri hartuta.

Bigarren zatia

Jarduera-esparrua

1. Diagnostikoa egiteko zazpi ohar

Analisia, bai Europako mugetan errefuxiatutako pertsonen 2015etik bizi duten krisi humanitarioari buruzkoa, bai Europaren erantzun eskasari buruzkoa, diagnostikoa eratzten duten zazpi puntutan laburtu daiteke.

•**Testuingurua.** EB nazioarteko testuinguru geopolitiko zehatz batean dago, non aldameneko eskualdeetan muturreko bidegabekeria-errealitateak, berdintasunik eza edo gerra dauzkaten, eta barne-mailako irten-biderik edota behar besteko eraginkortasuna duen nazioarteko laguntzarik topatzen ez duten, eta pertsonen mugimendu migratzaile masiboak bultzatzen dituzten, nazioarteko babes-bila.

•**Kolapsoa.** Mugimendu migratzaile horiek herrialde batzuetara iristen dira (Libanora, Turkiara, Greziara edo Italiara), eta, horietan, kolapso operatiboa gertatzen da, bai harrera kudeatzean, bai nazioarteko babes-eskakerak izapidetzean. Horri, gainera, Europar Batasuneko egiturek eta estatuetako gobernuek egoera hori arintzeko orduan inplikazio eta laguntza nahikorik erakusten ez dutela gaineratu beharko genioke.

•**Mafiak.** Jatorrizko errealitate bidegabearen eta iristen diren herrialde horietan gertatzen den kolapsoaren artean, pertsonen salerosketan aritzen diren eta pertsonak egoera penagarrian eta arriskutsuan edo estortsio ekonomikoaren bidez garraiatuz irabazia bilatzen duten mafiak daude. Horrela, ehunka naufragio eta milaka hildako egoten dira urtero migrazio-ibilbideetan. Ez Mediterraneoko hegoaldeko herrialdeek, ez EBk ez dute lortu izugarrikeria hori etetea.

•**Herabetasuna.** EBko estatuak herabetasunez jardun dute birkokatzeko eta birlekuratzeko konpromisoaren aurrean, eta estatu batzuen elkartasunik eza zein muturreko eskuineko populismoak gora egiteko beldurra erabili dituzte argudio moduan. Ez EBk, ez estatuak ez dute erakutsi egoera horri aurre egiteko behar besteko gaitasunik edo borondaterik. EB-Turkia Itunak banaketa ekarri du, eta horren gaineko ebaluazioa ezin daiteke ontzat jo.

•**Eraginkortasunik eza.** 2015era arte, ohiko harrera-sistemarekin erantzun diete EBko estatuak asilo-eskerei. 2015etik aurrera, egoera oso ezberdina da, kuantitatiboki begiratuta. Alabaina, estatu kide gehienetan, ohiko sistema erabiltzen jarraitu dute. Sistema hori, askotan, gainezka eginda agertu da, edo eraginkorra ez dela ikusi da, baina ez da errealitate berriari egokitutako bestelako aukerarik ezarri.

•**Bat ez etortzea.** Nazioarteko babes-eskatzaileak harrera-herrialdera iritsitakoan, gizarteratze-prozesua hasten da. Espainiako estatuan, sistema goitik behera dago eraikita, eta ez dago bat-etortze nahikorik tokiko erakundeekin eta erakunde autonomikoekin. Bat ez etortze horren ondorioz, ezin daitezke hobetu eta hobeto erabili gobernu autonomikoek, Foru Aldundiek eta Udalek gizarteratzeko dauzkaten baliabideak.

•**Konplexutasuna.** Jatorrizko herrialdetik harrera-udalerriraino, egitura europarretatik, estatukoetatik, autonomikoetatik, tokikoetatik eta GKEetatik igarotzen dira errefuxiatuak. Zati batean erabakitzeko gaitasuna duten askotariko instantziak izaten dira, baina, gutxienezko erreserbarekin, blokeo orokorrerako botere izugarria dutenak. Erantzuna ez da erraza; konplexua da: beldurrak alboratzea eta laguntzeko nahi irmoa adostea da kontua.

2. Helburuak

Azaldutako estrategiaren barruan, hauek dira, jarduera-esparrua garatze aldera, Eusko Jaurlaritzak di-tuen xedeak:

- Proposamen zehatzen bidez, harrera-gaitasuna eraginkorki areagotzen laguntzea; Euskadin lehenengo, baina baita Espainiako estatuan eta Europar Batasunean ere.
- Proposamen zehatzen bidez, Euskadira iristen diren eta nazioarteko babesa eskatzen duten pertsonen eta errefuxiatuen gizarteratze- eta autonomia-prozesuak hobetzea.
- Arintasunez eta aurrekontu-konpromisoz erantzutea une bakoitzean ager daitezkeen premiazko egoerei eta deiei, ikuspuntu humanitariotik begiratuta.
- Bake-, justizia- eta berdintasun-premia handiena duten herrialdeetan prebentziozko erantzuna ematen duten lankidetzeta-proiektuak babestea eta garatzea.
- Euskadik ahotsa duen nazioarteko eremuetan eragitea, erantzun efizienteak eta partekatuak gauzatzeko konpromisoari laguntze aldera.

·Euskal gizartearen, herrialdeko proiektu eta kultura gisa sustatzea giza eskubideak eta elkartasuna bultzatzeari bideratuta dauden harmonizazio- eta dibulgazio-ekimenak.

3. Estrategia

Zeharkako ardatz batek eta esku hartzeko bost ildoren interrelazioak zehazten dute Europako mugetan errefuxiatutako pertsonen bizi duten krisi humanitariorako erantzuna bideratzeko xedez Eusko Jaurlaritzak duen jarduera-esparrua.

3.1. Zeharkako ardatza: lankidetzaren gune eraikitzaileak sustatzea

Arlo honetako jarduera osoa busti behar duen ideia nagusi batek markatzen du Eusko Jaurlaritzak bere gain hartu duen eta bultzatzen duen estrategia: *maila guztietan sustatzea lankidetzaren gune eraikitzaileak*. Bi arazoak babesten dute apustu estrategiko hori: pragmatismoak eta ongizate gorenaren bilaketak.

Lehenik eta behin, prozesu horretan esku hartu behar duten ahots- eta botere-polifonia dela-eta, eta krisia eraginkorki ebatzi nahi bada, aitortu beharra dago ezinbestekoa dela elkarlan aldeaniztun aktiboa egotea. Bestela, irtenbideen bilaketak ez du uztairik emango. Zailtasunik ere baduen arren, elkarlaneko aukera da aukera pragmatikoa.

Bigarrenik, eta aurreko argumentua dela-eta, nahiek bat egiten duten, elkarrekiko konfiantza dagoen eta lankidetzan oinarritzen den klima batean parte hartzea da errefuxiatuentzako aukera onena. Errefuxiatuen egoerari irtenbideak bilatzeko xede gorena erdigunean jarriz gero, lehentasuna da hori.

Zeharkako ardatz estrategiko horrekin, proposamenak, aukerak eta irtenbideak bilatzeari eta erants-teari lehentasuna emango dion jarrera gainjarri behar zaie eragozpenei, erreparoei eta arazoei. Zentzuzkoa denez, apustu hori ez da bateraezina salaketarekin edo interpelazioarekin, horiek beharrezkoak direnean. Bateragarriak dira, baina lehentasunezko tokia eman behar zaio elkarlan eraikitzaileari.

3.2. Esku hartzeko bost ildoren interrelazioa

Esku hartzeko bost ildoren interrelazioan eratzen da elkarlan eraikitzaileko eremuak sustatzeko estrategia orokorra:

- Ardatz propositiboa.** Harrera-sistemak eraldatzeari eta hobetzeari zuzendutako proposamenak aurkeztean eta sustatzean oinarritzen da, Espainiako Gobernuari dagokionean batez ere.
- Ardatz berritzailea.** Harrera- eta gizarteratze-arloan Euskadiko erakundearen eta gizarte-entitatearen esku-menen barruan dauden eremuetan eta gaietan dagoen guztia eraberritzeko eta hobetzeko xedea dauka.
- Ekintza humanitarioaren ardatza.** Une bakoitzean eta nazioarteko babesa bilatzen duten pertsonen jasaten dituzten bidegabekeriaren aurrean inplikazio humanitarioa behar duten egoerekin konpromiso proaktiboa edukitzea.
- Prebentziozko ekintzaren ardatza.** Bake-, justizia- eta berdintasun-premia handiena duten herrialdeetan jardungo duten proiektuak babestea eta garatzea da xedea, prebentziozko erantzun eraldatzaileen bidez eta zuzeneko laguntza eta lankidetzarako politikaren bidez.
- Jarrera-ardatza.** Bi eremutan banatzen da: nazioartekoan, Eusko Jaurlaritzak Europako eta nazioarteko instantzietan entzunaraziz, eta barne-mailakoan, bizikidetzaren kultura irekia sustatuz euskal gizartearen.

4. Jarduteko irizpide orokorrak eta espezifikoak

Orain arte azaldutakoaren ildoan, hiru irizpide orokorrekin dago lotuta Eusko Jaurlaritzak arlo honetan duen jarduera-esparrua, eta hiru irizpide espezifiko dauzka irizpide orokor bakoitzak:

4.1. Ikuspegi osoa

Errefuxiatuek bizi duten krisi humanitarioaren izaera aztertzeko eta behar diren erantzunak ezartzeko ikuspegi integralari eustea da lehenengo irizpide orokorra. Irizpide espezifiko hauetan eratzen da irizpide orokor hori:

- Giza eskubideetan eta elkartasunean kokatzea errefuxiatuek jasaten duten bidegabekeriaren azterketa.
- Une oro eta jarduera orotan eustea genero-berdintasuneko eta tratu-berdintasuneko irizpide zeharrei.
- Hala badagokio, gizakien salerosketarekin, torturarekin, adingabeekin eta familiekin, genero-indarkeriarekin, laneko esplotazioarekin... zerikusia duten barne-mailako edo nazioarteko protokoloak ezartzea.

4.2. Maila anitzetako lankidetzak

Erakundeetako eremu guztietan eta eremu politiko eta sozial guztietan lankidetzarako guneak bilatzea eta sustatzea da bigarren irizpide orokorra, eta jarrera propositibo eta positiboarekin egitea lan. Irizpide espezifiko hauetan eratzen da irizpide orokor hori:

- Behetik gora eraikitako erantzun-azpiegitura bat artikulatzea, udalak, Foru Aldundiak eta autonomia-erkidegoak GKEekin eta Espainiako Gobernuarekin lankidetzan arituta.
- Euskadin Eusko Jaurlaritzaren, Foru Aldundien, EUDELen, Euskadiko hiriburuen eta gizarte-taldearen artean sortutako lan-esparruari lehentasunezko balioa ematea eta hori zaintzea.
- Gizartearen eta herritarren parte-hartzea sustatzea Euskadira iristen diren errefuxiatuak hartzeko eta horiek gizarteratzeko prozesuetan eta elkartasunaren kulturaren sustapenean.

4.3. Konpromisoak eta proposamenak

Eskumen propioen eremuetan konpromisoak eskainiz jardutea da hirugarren irizpide nagusia, eta proposamen eraikitzaileen bidez eragiten saiatzea konpromisorik hartu ez duten eremuetan.

- Norberaren eskumenetik, harrera-sistema indartzea, errefuxiatuak gizarteratzeko eta horien autonomiarako proiektuari dagokionez.
- Erakunde hartzaileen eta harreran hartutako pertsonen arteko lankidetzak, elkarrekotasuna eta ahalegin partekatua azpimarratzea, hartzaile pasibotzat bakarrik beharrean subjektu aktibotzat ere hartuz errefuxiatuak.
- Arlo honetan laguntzeko borondatea eta erabakitasuna erakustea, aurrekontu-konpromisoekin eta ebalua daitezkeen ekintza zehatzekin.

5. Apirilaren 3ko adierazpen instituzionala

2017ko apirilaren 3an, Euskadiko erakunde eta gizarte-talde ia guztietako ordezkariak batek, Legebiltzarreko talde guztiekin batera, parte hartu zuen adierazpen instituzionalaren irakurketan. Iñigo Urkullu Renteria Lehendakariak irakurri zuen, Lehendakariaren egoitzan. Duen garrantziarengatik eta adierazpenaren edukiak zein aurkezpenak islatu zuten adostasun zabal-zabalarengatik, Eusko Jaurlaritzaren jarduera-esparruaren zati da testu hori, eta dokumentu honetan sartu dugu.

Konpromisoa eskatu eta eskaintzen dugu

Politika, zentzu garbienean, enpatiaren esanahiei dago estu lotua, izan erakundeek egindako politika, izan gizarte zibilak egindakoa. Enpatia ez da bestearen lekuan jartzeko gaitasuna bakarrik, beste pertsona bazuengatik kezkatzeko eta haietaz arduratzeko gaitasuna ere bada. Norberaren ongizatearen gainetik edo guxtienez horren pare, guztion ongizatea lortzearen garrantzia ulertzen laguntzen duen esperientzia da enpatia.

Humanismoaren eta demokraziaren baloreetan oinarrituta politikan parte hartzea bizikidetzaren aldeko kultura sustatzea da, bere baitako ate-leihoak kanpora zabalik dituen eta barruan zein kanpoan elkartasuna erakusteko gaitasuna duen gizarte batentzat, hain zuzen. Politikaren ideia horren zentzu sakonenari eta zintzoenari egiten dio dei Mediterraneoan gerratik ihesean dabiltzan errefuxiatuen krisi humanitarioak.

Euskal Autonomia Erkidegoko ordezkari politiko garen aldetik ezin dugu onartu modu akritikoan Europar Batasuna krisi humanitario honi ematen ari den erantzuna, ez baita ez nahikoa, ez eraginkorra. Krisiaren kudeaketa konplexutasun handikoa dela aitortzen dugu. Haren arrazoiak, ondorioak eta konponbideak polidrikoak eta aldeaniztunak direla badakigu.

Hala ere, egoeraren larritasuna kontuan hartuta, hots, muturreko larrialdi humanitarioa, emaitzen balantzea ez da onargarria. Europar Batasunak, oro har, errefuxiatuak birkokatzeko eta birlekuratzeko hartutako konpromisoen %20 baino ez ditu bete. Eta ezin dugu ahaztu, 2016. urtean bakarrik, 5.000 lagun baino gehiago hil direla Mediterraneo aldean, gerratik ihes gehienak.

Europaren izaerarekin bat etorrira, politikan parte hartzeak elkartasun-printzipio bati erantzuten dio, erantzukizun konpromiso bati eta legezketasun eginbeharrari, printzipio horietan oinarritzen baita Europaren historia.

·Elkartasun-printzipioak zera dakar, laguntza ematea muturreko sufrimenduan eta premia larrian dagoenari, are gehiago gerra batek dakarren injustizia eta suntsipenetik ihes badator.

·Erantzukizun konpromisoak dakarrena giza eskubideen eta pertsonen duintasunaren defentsaren erantzukizuna hartzea da, baita erantzukizun horrek dakarren konpromiso instituzionala, politikoa eta soziala ere, ahultasun handiko egoeretan bereziki.

·Nazioarteko zuzenbidea betetzea dakar legezketasun-betebeharrak; kasu honetan, 1951ko Genevako Konbentzioa, Giza Eskubideen Aldarrikapenaren 14. artikulua eta Europar Batasunaren Oinarritzko Eskubideen Gutunaren 18. artikulua bete behar dira.

Aldaketa bat eskatzen dugu. Erreakzio bat eskatzen dugu, Europar Batasunaren eta estatuetakoko gobernuak errefuxiatuen krisiari emandako erantzuna modu kuantitatiboan eta kualitatiboan aldatuko duena. Krisi hau konpontzeko ezinbestekoa da alde askotako lankidetzaren aktiboa. Norberekerian oinarritutako interesen aurretik guztien ongian oinarritutako elkartasuna lehenetsi behar dugu. Konponbideak eta aukerak partekatu behar dira, eragozpenak eta oztopoak jarri partez.

Bi proposamen aurkezten ditugu. Batetik, errefuxiatuen harrerarako errefortzu-sistema osagarria sortzea proposatzen du Eusko Jaurlaritzak, eta Eusko Jaurlaritzaren, udalen, Foru Aldundien eta Espainiako Gobernuako entitate sozialen artean egituratutako lankidetzaren bidez sortuko litzateke hori. Bestetik, modu osagarrian, bisa humanitarioen bidea bultzatzea proposatzen du, erakunde eta entitate sozial ezberdinekin ados jarrita eta koordinatuta.

Konpromiso bat eskaintzen dugu. EAEko erakundeek eta sozietate zibileko entitateek euren konpromisoa eta prestasuna erakutsi dute errefuxiatuen harreraren modu aktiboan laguntzeko eta beharrezkoak diren bitartekoak eta baliabideak eskura jartzeko, bakoitzak bere eskumenen eta ahalen barruan.

EAEko erakundeek eta sozietate zibileko entitateek konpromisoa eskatu eta eskaini egiten dugu pertsona errefuxiatuen krisi humanitarioari erantzun eraginkorra emateko. Hori guztia, elkartasun-, erantzukizun- eta legezketasun-printzipioengatik.

Hirugarren zatia

Jarduera-plana

1. Ardatz propositiboa

1.1. Azalpena

Eusko Jaurlaritzak ez dauka eskumen zuzenik errefuxiatuek bizi duten krisi humanitarioa kudeatzeko eremu jakin batzuetan. Halere, horrek ez du eragozten ikusten ari garen erantzunak modu bateratuan hobetzeko deia eta gonbidapena egiten duten ekimenak bultzatzea. Ildo horretan kokatu behar da ekin-tza-ardatz hau.

Funtsean, harrera-sistemak eraldatzeari eta hobetzeari zuzendutako proposamenak aurkeztean eta sustatzean oinarritzen da, Espainiako Gobernuari dagokionean batez ere. Nazioarteko babesa eskatzen dutenak harreran hartzeko baliabideak eta gaitasunak irekiagoak, malguagoak eta arinagoak egiteari daude zuzenduta proposamen horiek. Hori guztia, birkokatze eta birlekuratzeko hartutako konpromisoei erantzuteko xede nagusiarekin.

1.2. Garapen-ildoak

Ekintza-ardatza garatzeko ildoak eratzen dituzten hiru eremu propositibotan ari da lan egiten Eusko Jaurlaritza. Horiek sakontzen jarraitzeko asmoa dauka. Urtero ebaluatuko eta eguneratuko dira.

• **Auzolana proposamena** (errefuxiatuak harreran hartzeko unean errefortzu-sistemaren esperientzia pilotua garatzeko prozedura) **garatzen jarraitzea**

Salbuespenezko egoerak iraun bitartean, errefuxiatuek bizi duten krisi humanitarioari ematen zaion erantzuna hobetzeko gakoetako bat da ohiko harrera-sistemak errefortzu-sistema edukitzea, autonomia-erkidegoek, Foru Aldundiek eta Udalek lehen unetik izan dezaten zuzeneko eginkizuna harrera- eta gizarteratze-prozesuak bideratzeko orduan. Ildo horretan, Eusko Jaurlaritzako Giza Eskubide, Bizikidetzaren Idazkaritza Nagusiak eta Espainiako Gobernuak Immigrazioko eta Emigrazioko Idazkaritza Nagusiak lankidetzaren bati ekin diogu, nazioarteko babesaren eskatzaileak eta onuradunak harreran hartzeko modua hobetzeko asmoz; jakina, hobekuntza hori Auzolana proposamenean oinarrituta egiteko asmoa dugu.

• **Bisa humanitarioen bidea aktibatzeke proposamena sustatzen jarraitzea**

2017ko urtarrilean, bisa humanitarioen bidea erakunde eta entitate sozial ezberdinekin ados jarrita eta koordinatuta irekitzea eta bultzatzea proposatu zuen Eusko Jaurlaritzak. Ekimen hori Italian abiarazi zen, 2016an. «Korridore humanitarioak» izena jarri zioten, eta Sant'Egidioko komunitatearen eta Italiako Gobernuaren arteko hitzarmen baten bidez ekin zitzaion. Frantziara ere hedatu da esperientzia bera. Bisei buruzko Europako Erregelamenduaren 25. artikuluan dago horren legezko euskarria. Horren arabera, bisak lurralde-mugarekin emateko aukera dago, arrazoi humanitarioak baldin badaude tarteko. Horrela, bada, legezko moduan eta seguru lekualda daitezke zaugarritasun-egoera berezian dauden errefuxiatuak, «bisa humanitarioa» ematen baitzaie. Eusko Jaurlaritzak Espainiako Gobernuari eta Europako gainerako gobernuei proposatu die bide hori ireki dezatela, ikuspuntu humanitariotik begiratuta premiaz eta lehenetsunez jardutea behar duten egoerak bideratzeko gutxienez.

• **Praktika onak identifikatuta, beste proposamen batzuk aztertzea eta bultzatzea**

Hau da ekintza-ardatz eraldatzaile honen hirugarren ildoaren xedea: ahalik eta arreta handiena jartzea Europako edo munduko edozein tokitan gerta daitekeen eta praktika onak jo daitezkeen ekimen edo esperientzia orori, beste toki batzuetan sustatu eta ezarri ahal izan daitezkeen. Horren haritik, Kanadan «laguntza pribatuen» arloan garatu diren politika zehatzak ikertzen ari dira dagoeneko, bai eta familiak berriro elkartzeko, ikerketa-beketarako edo laneko migrazioari buruzko beste esperientzia batzuk ere.

2. Ardatz berritzailea

2.1. Azalpena

Nazioarteko babesaren eskatu duten pertsonak gure lurraldean daudenean, Euskadiko erakundeok daukagu horiek harreraren hartzeko eta horien gizarteratzean aritzeko eskumena. Gure erantzukizuneko eremuan etengabeko hobekuntza egoteko konpromisoa hartzean datza ekintza-ardatz berritzailea.

2017ko urritik, lan-mahai bat sortu da Euskadin, GKEekin, hiriburuetako udalekin, EUDELekin, hiru Foru Aldundiekin eta Eusko Jaurlaritzan arlo honen inguruko eskumena duten Sailekin. Mahai horixe da planteatzen diren berrikuntzak identifikatzeko, garatzeko eta ebaluatzeko esparrua. Hobekuntza horien zati handia islatzen du Auzolana proposamenaren edukia.

2.2. Garapen-ildoak

Hobetzeko lau ildoko egitura batean oinarritzen da harrera- eta gizarteratze-prozesuak etengabe berritzeko mekanismoa: (1) aurrea hartzea, (2) harrera, (3) gizarteratzea eta (4) prozesu ondokoa. Hauxe da 2017rako berrikuntzen eta hobekuntzen proposamena. Urtero ebaluatuko eta eguneratuko da, egitura hau hartuta oinarritzat.

•Aurreratzea hobetzea

-Eusko Jaurlaritzak eta Espainiako Gobernuak koordinazio-mekanismo bat sortu dute hobeto presatu ahal izateko harrera egiteko eta harreraren hartzeko prozesua.

-Udalerrien arabera, harreraren hartzeko eskuragarritasunaren gaineko estimazio eguneratua egiteko sistema bat finkatu du Eusko Jaurlaritzak, eta Espainiako Gobernuarekin partekatzen du hori.

-Errefuxiatuak iritsi aurretik, GKE arduraduna eta tartean dagoen udala biltzen ditu Eusko Jaurlaritzak, lehenengo harrera egiteko sistema prestatze aldera.

•Harrera-egokitzapen fasea hobetzea

-Udalerrri hartzaile guztietan sortu da Harrerarako eta Gizarteratzeko Batzorde bat, GKE arduradunaren, udaleko arduradunen eta tokiko boluntarioen taldearen artean.

-Udalerrri hartzaile bakoitzean, tokiko boluntarioak sartzeko bilatzen da, hizkuntzetan, sozializazioan eta prestakuntza soziolaboralean lagundu dezaten.

-Eusko Jaurlaritzak diruz lagunduko du boluntarioen lan hori, eta Hezkuntza Sailak, HHEen bidez, hizkuntzak irakasten lagunduko du.

-Errefuxiatuek GKEarekin, udalarekin eta boluntarioekin hartuko dute parte etxebizitza bilatzeko unean, gizarteratzeko faserako. Alokabidek parte hartuko du prozesu horretan.

•Gizarteratze-autonomia fasea hobetzea

-Foru Aldundiek, EUDELekin ados jarrita, integrazioaren eta autonomiaren arloko plan bat prestatuko dute, eta inplikaturik dauden Udalei eskainiko zaie.

-Eusko Jaurlaritzak urtero diru-laguntza bat emango dio udal bakoitzari, errefuxiatuak gizarteratze-prozesuak indartzeko proiektuari laguntze aldera.

-Nazioarteko babesaren eskatzaileak Euskadiko babes-sistemara sar daitezkeen egin behar den al-daketa sustatuko du Eusko Jaurlaritzak, Diru-sarrerak Bermatzeko eta Gizarteratzeko 12/2008 Legea aldatzen duen esparruan.

-Errefuxiatuek enpleguaren bilaketan parte hartuko dute, GKEarekin, udalarekin eta tokiko boluntarioen taldearekin batera. Lanbidek ere prozesu horretan parte hartuko du.

•Prozesu ondokoa hobetzea

-Eusko Jaurlaritzak, erakunde laguntzaileekin batera, jarduteko plan bat egingo du prozesua amaitzean zaurgarritasun-egoeran jarraitzen duten kasuetarako.

3. Ekintza humanitarioaren ardatza

3.1. Azalpena

Gizaki eta erakunde orori dei egiten dien eskumen unibertsalaren parte da erantzun humanitarioa. Elkartasuna gizakiaren betebeharra da; gizatasunezko betebeharra, hain zuzen ere. Horrek esan nahi du muturreko sufrimendu, behartasun edo larrialdi egoeran daudenei lagundu behar diegula. Ekintza humanitarioak, bere kabuz, ez ditu konpontzen krisi hau eragin duten egiturazko kausak.

Alabaina, ekintza humanitarioarekiko konpromisoa hartzea aginduzkoa da gizakientzat, baita premiazkoa ere. Ekitea dakar. Kasu honetan eta eremu honetan, Eusko Jaurlaritzak bere gain hartu duen konpromiso proaktiboa da hori, une bakoitzean eta nazioarteko babesak bilatzen duten pertsonen jasaten dituzten bidegabekeriaren aurrean arintasunez eta premiaz erantzuteko konpromiso proaktiboa.

3.2. Garapen-ildoak

Euskadikoa bezalako gobernu baten baliabideak, eskumenak eta gaitasunak aintzat hartuta, hiru garapen-ildo handitan gauzatzen da konpromiso hori, eta garapen-ildo horiek zehazten dituzte eremu humanitarioko lehenetasun nagusiak. Urtero ebaluatuko eta eguneratuko da eskema hori, egitura hau hartuta oinarritzat.

•Premia humanitarioaren deiei erantzutea

Nazio Batuen edo nazioarteko zein Europako beste erakunde batzuen deiei laguntzea eta erantzutea da eremu honen lehenengo garapen-ildoak, eta pertsona errefuxiatuek bizi duten krisiarekin lotutako premia humanitarioko egoerak arintzeko xedea dauka. Sentsibilizazio-, dibulgazio- edo komunikazio-kanpainen funtsak, baliabideak edo atxikipena emanez adieraziko da laguntza hori.

•Esku-hartze humanitariorako ekimen-programa propioa zehaztea

Europako mugetan errefuxiatutako pertsonen jasaten duten krisian esku-hartze humanitarioa egiteko ekimen-programa propioa urtero definitzea dakar bigarren garapen-ildoak, eta, horretarako, lehenetasun geografikoak nahiz edukiari dagozkionak ezarri beharko dira. Eremu geografikoan, laguntza handiena behar duten eremuak eta gutxiengoak hartuko dira kontuan. Eremu tematikoan, besteren artean xede hauetara bideratuta egongo den ekintza humanitarioa lehenetsiko da: oinarritzko ondasunak eta zerbitzuak hornitzea, hezkuntza-egiturak berreraikitzea, indarkeriaren ondorioak murriztea eta biktimak babestea.

•Arreta berezia ematea adingabeen inguruko erantzun espezifikoei

Ekintza humanitarioaren ardatzean, arreta berezia emango zaio zaurgarritasun-egoeran dauden adingabeek merezi duten babesari. Zentzu horretan, batetik, lurraldean bertan sor daitezkeen beharrei erantzuteko orduan lagunduko da, eta, bestetik, laguntza espezifikoa emango zaie familia berriro elkartzeko eta lagunduta ez dauden adingabeak harreran hartzeko ekimenei, edota sor litezkeen beste batzuei.

4. Prebentziozko ekintzaren ardatza

4.1. Azalpena

Esku-hartze humanitarioa osatzeko, prebentziozko ekintza egon behar da, esku-hartzea ez dadin mugatu egoera arintzera bakarrik. Hau da, lekualdaketa bortxatuak eragiten dituzten kausen gainean jardungo duen ekintza integral eta eraldatzailea ere behar da. Ekintza-ardatz honen bokazioa xumea izan behar da, ordea. Kontuan hartu behar da Eusko Jaurlaritza erakundeak eta Euskadi herrialdeak berak jarduteko orduan duten gaitasun mugatua. Bokazio xumea, baina aukeren neurrian laguntzeko erabakitasun irmoa.

Krisi honek eragindako eskualdeetan bake-, justizia- eta berdintasun-behar handiena duten testuinguruetan jardungo duten proiektuei laguntzea eta horiek garatzea da ekintza-ardatz honen xedea. Prebentziozko erantzuna eta erantzun eraldatzailea eman behar dute proiektu horiek, eta laguntzeko eta lankidetzarako politiken bidez bideratuko dira, izan zuzenean, izan gizarteko edo erakundeetako eragileen bidez. Egoera horiek jasaten dituztenei entzunez zehaztuko dira jarduera horiek, eta une oro hartu beharko da kontuan xedeetako bat dela tokiko indarrak sustatzea.

4.2. Garapen-ildoak

Gerraren eta berdintasunik ezaren kausak gainditzeko lan egiten duten entitateekin eta erakundeekin egindako hitzarmenen bidez eratuko dira garapen-ildoei edukia emango dieten jarduerak, edo norabide berean dauden nazioarteko ekimenei lagunduz. Europako mugetan bortxazko lekualdaketak eragiten dituzten egoeren eragin handiena jasotzen duten eremu geografikoei emango zaie lehenetsuna. Beste batzuk baztertu gabe, bi garapen-ildo lehenetsiko dira prebentziozko ekintza-ardatzean: gatazken konponbide baketsua eta eskubide sozialak berreraikitzea. Bi eremu horiek dira *premiazkoak* bezain *garrantzitsuak* eraldaketari eta kausen prebentzioari begira. Urtero ebaluatuko eta eguneratuko dira bi garapen-ildo horiek.

•Gatazken konponketa baketsua

Gatazken konponketa baketsua sustatzeko tokiko gaitasunak indartzea da garapen-ildo honen xedea. Bitartekaritza- eta diplomazia-ekintzei laguntzea, elkarrizketari laguntzea edo bakea zein giza eskubideen kultura eraikitzeko sare sozialak sortzea edo horietan sakontzea da kontua. Era berean, helburutzat bakea edo gerraren zein indarkeriaren amaiera dituzten nazioarteko ekintzei lagunduz ere isla daiteke.

•Eskubide sozialak berreraikitzea

Bidegabekeria-testuinguruetan, bizitza autonomia, buruaskia eta duina edukitzeko bitartekoak sustatzea da azken helburua. Horretarako, eskubide sozialak berreraiki behar dira osasunaren, hezkuntzaren, genero-berdintasunaren, erregistroaren, justiziaren, askatasunen, parte-hartzearen eta abarren arloan. Oinarrizko eskubide sozialak betetzera bideratutako gobernantza-ikuspegia duten elkarteak eta erakundeak indartzea eta horiei laguntzea da garapen-ildo honen xedeetako bat.

5. Jarrera-ardatza

5.1. Azalpena

Erakunde baten jarrerak (kasu honetan, Eusko Jaurlaritzarenak) eragin erlatiboa dauka, baina zailentzan jar ezin daitekeen garrantzia dauka. Argi dago zer-nolako jarrera duen Eusko Jaurlaritzak errefuxiatutako pertsonen jasaten duten krisi humanitarioaren aurrean, eta dokumentu honetan azaldu da dagoeneko. Inguruabar jakin baten aurrean begiratzeko, aztertze eta jarduteko modua zehazten du jarrerak. Jarrera politiko-instituzionalak barne-mailako eta nazioarteko ondorioak dauzka. Hori dela-eta, bi garapen-ildo hauetan banatzen da jarduteko bosgarren ardatza.

Oinarritzko jarrera-ardatz honetan, balio estrategikoa dauka Eusko Jaurlaritzak, Foru Aldundiek, EUDELe, Euskadiko hiriburuek eta GKEek partekatzen duten lan-mahaia sendotzeak, bai eta Arartekoa edo Eusko Legebiltzarreko errefuxiatuen inguruko barne-talde parlamentarioa erakundeekin koordinatzeak ere. Zentzu horretan, lan-mahai horren ardurapean utziko du Eusko Jaurlaritzak Errefuxiatuen Euskal Kontseilua sortzeko proposamena.

5.2. Garapen-ildoak

Barne-mailako eremuan, desberdinen arteko bizikidetzaren integrazioa sustatzeari bideratutako programak sustatzean islatzen da jarrera-ardatza. Giza eskubideetan eta elkartasunaren balio demokratikoan heztean oinarritzen da bizikidetzaren hori, errefuxiatuak harrerari hartzeari eta gizarteratzeari dagokionean. Nazioarteko eremuan, Euskadiko erakundeek eragin dezaketen Europako edo nazioarteko instantzietan Eusko Jaurlaritzaren ahotsa eta proposamenak entzunaraziz garatzen da. Urtero ebaluatuko eta eguneratuko dira bi garapen-ildo horiek.

•Barne-mailako eragina

Eusko Jaurlaritzak gai honetan duen jarrera garatzen duten hainbat ekimen zehazten ditu Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen 2017-2020 Planak. Hala, bada, «Aniztasunaren kudeaketa positiboa» garatzera dago bideratuta 7. ekimena; «Elkartasuna sustatzera» dago bideratuta 8.a; bizikidetzaren eta giza eskubideen kulturaren sustapenaren barruan, «Hezkuntzaren» alderdia garatzen du 9. ekimena; «Dibulgazioa» garatzen du 10.ak, eta «Parte-hartzea» 11.ak. Ekintza-ardatz honen garapen-ildo bera irudikatzen du ekimen-sorta horrek.

•Kanpo-mailako ekintza-eragina

Euskal gizarteak eta bertako erakundeek krisia kudeatzeko moduaren aurrean eta bestelako proposamenen defentsaren aurrean duten jarrera kritikoa Eusko Jaurlaritzaren Kanpo Harremanetarako Euskal Agendaren zati dela balioestean datza garapen-ildo hau. Proiektzio europarra eta nazioartekoa duen jarrera da, beraz. 2017an, UNHCRrekin lerrotzea dakar jarrera horrek, eta UNHCRk egiten dituen deialdi guztiak babestea, bai Europar Batasunak eta estatu-tako gobernuek hartutako konpromisoak betetzeari dagokionez, bai EB-Turkia Itunarekin sortu den esparru eskasa gaitutako duen Europako asilo-eskubidea errespetatzeko bermeen esparrua aldarrikatzeari dagokionez.